

5. Голуб Г. В., Чумакова О. В. Метод проєктів як технологія формування ключових компетентностей учнів. Львів: Профі, 2019. 235 с.

6. Кіт Г.Г., Тополіюк Ю.В. Організація ігрової діяльності дослідницького спрямування на уроках НУШ. *Навчання через гру в освітньому просторі України; досвід, виклики, ідеї та рішення: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (18-19 березня 2021 року, м. Запоріжжя): електронний збірник наукових праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти*. 2021. Випуск №1 (43).

7. Demchenko O., Bondar Y., Shykyrynska O., Komarivska N., Lyubchak L., Stakhova I., Dabizha L. Development of youth's creative abilities schoolchildren by byod technology. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference*. 2022. Volume I. P. 341-350.

8. Lapshyna I., Lyubchak L., Franchuk N. Formation of Communication Culture of Schoolchildren in the Process of Group Work at the Lessons of Primary School. *SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Rpoceedings of the International Scientific Conference*. 2020. Volume III. P. 328-341. URL : <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/>

СОЦІАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Марія Дем'яник, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.С. Казьмірчук, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

SOCIAL COMPETENCE OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS AS A PEDAGOGICAL PROBLEM

Mariia Demianyk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskiy State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті обґрунтовано важливість розвитку соціальної компетентності учнів початкової школи. Розкрито поняття «соціальна компетентність», визначено соціальні навички, аспекти соціальної компетентності та показники їх сформованості в молодшому шкільному віці.

Ключові слова: соціальна компетентність, соціальні навички, молодші школярі.

Abstract. The article substantiates the importance of the development of social competence of primary school students. The concept of "social competence" is revealed, social skills, aspects of social competence and indicators of their formation in primary school age are defined.

Key words: social competence, social skills, primary school pupils.

Сучасне суспільство динамічне і мінливе, а це своєю чергою вимагає від людей сформованості високого рівня соціальної компетентності. На жаль, досвід війни наочно показав, що людина має бути готовою до кардинальних змін у житті, вміти підлаштовуватися і виживати в абсолютно нових й незвичних для неї умовах, зайняти достойну нішу у соціумі, формувати свою думку, відстоювати її та презентувати себе. Усі ці навички є складовими соціальної компетентності. Соціальна компетентність є однією з ключових, які формуються у молодшому шкільному віці. Згідно Державного стандарту початкової освіти, соціальна компетентність передбачає здатність дитини проявляти повагу до оточення, бути толерантною, вміти конструктивно співпрацювати, співчувати та діяти в конфліктних ситуаціях, зокрема пов'язаних з різними проявами дискримінації, знати, розуміти й дотримуватися правил поведінки і спілкування, що є загальноприйнятими в різних спільнотах, мати спроможність діяти в умовах невизначеності та багатозадачності [2].

Проблема формування соціальної компетентності молодших школярів у педагогічній літературі не є новою. Першим, хто досліджував проблему соціальної компетентності був В.

Уайт ще у 1950-х роках. Він вважав, що соціальна компетентність – це здатність людини ефективно взаємодіяти з оточенням. Іншими словами, це вміння налагоджувати контакт, підтримувати спілкування, вибудовувати стосунки, досягати взаєморозуміння, вирішувати конфлікти, адаптуватись до нових соціальних умов [4, с.134].

На думку Н. Бібік соціальна компетентність включає вміння жити в суспільстві та дотримуватися соціальних норм і правил; виокремлення, ідентифікація, фіксація та аналіз різноманітних проблем тою мірою, в якій вони перетинаються з усією системою соціальних відносин у людському суспільстві [9, с.3].

О. Проценко трактує соціальну компетентність як важливу якість для дітей молодшого шкільного віку, що означає набуття певного обсягу знань і формування вмінь та навичок, пов'язаних з індивідуальною та груповою взаємодією в соціумі [7, с. 452].

Українська педагогиня Н. Мойсеюк дала чітке визначення соціальної компетентності як якості особистості, необхідної для продуктивної діяльності в певній сфері. Ця думка є ключовою для розуміння важливості розвитку соціальної компетентності у молодших школярів, адже вона виступає фундаментом для успішного функціонування дитини в соціумі [3, с. 223].

Узагальнюючи наведені різними вченими визначення соціальної компетентності, ми вважаємо, що соціальна компетентність учня початкової школи - це здатність дитини до успішної взаємодії з соціальним середовищем.

Вчитель початкових класів має бути обізнаний з змістом усіх складових компонентів соціальної компетентності, зокрема:

1. Емоційний інтелект: розвиток самосвідомості та самоконтролю, розпізнавання та розуміння емоцій інших людей, прояв емпатії та співчуття, вміння керувати своїми емоціями та поведінкою;

2. Комунікативні навички: вміння активно слухати та розуміти співрозмовника, висловлювати свої думки та почуття чітко та лаконічно, встановлювати та підтримувати контакт з іншими людьми, використовувати вербальні та невербальні засоби спілкування;

3. Навички співпраці: вміння працювати в команді, розподіляти відповідальність та делегувати повноваження, вирішувати конфлікти конструктивно, досягати спільних цілей;

4. Соціальні норми та правила: ознайомлення з правилами поведінки в різних соціальних ситуаціях, розуміння та прийняття соціальних норм, вміння діяти відповідно до прийнятих правил;

5. Адаптація до нових умов: вміння знаходити спільну мову з однолітками та дорослими, включатися в нове середовище, розв'язувати проблеми та долати труднощі.

В основі формування соціальної компетентності лежить формування соціальних навичок. Докторка філософії Айлін Кеннеді-Мур описує три ключові процеси, що формують основу соціальних навичок:

1. Спостереження (вловлювання соціальних сигналів, спостереження за поведінкою інших дітей).

2. Мислення (інтерпретація поведінки, передбачення та стратегії).

3. Дія (позитивна взаємодія, подолання бар'єрів).

Усвідомлення і дотримання цих трьох ключових етапів допоможе ефективніше розвивати соціальні навички у дітей [5, с. 153].

Дослідивши характеристики молодшого шкільного віку у психолого-педагогічній літературі, ми можемо стверджувати, що молодший шкільний вік це період, коли суспільне життя стає соціально значущим для дитини. У цьому віці закладається низка особистісних утворень важливих для побудови діалогу, засвоєння норм і правил спілкування, поведінки, дитина вчить мовленнєвий етикет, вчиться враховувати емоційний стан співрозмовника, пізнає особисті якості, що проявляються при взаємодії з оточуючими [6, с. 67].

У цей період у дитини розвивається мотивація до соціально-значущої діяльності, зокрема прагнення до успіху, або страх невдачі. Вчитель повинен створювати для дитини ситуацію успіху, з метою формування позитивної основи соціальної взаємодії. За такої мотивації

дитина стає активною і налаштована на досягнення конструктивних, позитивних результатів. У випадку, коли дитина уникає соціальної діяльності через страх скоєння помилки, невдачі, покарання в неї складається негативний досвід соціально-значущої діяльності. Від того, який соціальний досвід набуде молодший школяр залежить подальша поведінка людини в соціумі.

У цьому віці формується здатність до самооцінки. Самооцінка є центральним утворенням особистості і стає регулятором поведінки, тому в умовах НУШ вчитель на кожному уроці проводячи рефлексію формує навички самооцінки, навчає робити це усвідомлено і нешаблонно [Error! Reference source not found., с. 34].

Впродовж усього молодшого шкільного віку формується новий тип відносин з оточенням. Діти засвоюють соціальні норми, у них з'являється порівняння у категорії погано-добре, вони втрачають безумовну орієнтацію на дорослого і зближуються з однолітками. Дитина вчиться вести конструктивний діалог, відрізнати свою думку про себе від думки інших людей. Молодший школяр має готовність до опанування навичками конструктивної поведінки у проблемних ситуаціях [8, с. 134]. Усі ці психологічні особливості мають стати орієнтиром для педагога, який працює з учнями початкових класів, щоб ефективно формувати соціальну компетентність підростаючої особистості.

Ми можемо стверджувати, що молодший школяр володіє соціальною компетентністю, якщо він:

- розуміє правила та норми поведінки в суспільстві, обираючи правильні орієнтири для власної поведінки; чітко знає свої права та обов'язки;
- шанобливо ставиться до думки інших людей, вміє враховувати їхні бажання;
- вміє відстоювати свою позицію; проявляє толерантність та емпатію у стосунках з іншими людьми;
- вміє налагоджувати позитивні взаємини як з однолітками, так і з дорослими;
- вміє знаходити адекватні рішення в конфліктних ситуаціях;
- вміє контролювати та регулювати свою поведінку;
- з оптимізмом ставиться до труднощів, вміє мобілізуватися для їх подолання;
- гідно приймає поразку; вміє узгоджувати свої бажання з можливостями та вимогами;
- володіє мовленнєвим етикетом;
- вміє за потреби звернутися до людей за допомогою;
- вміє обґрунтовано сприймати та оцінювати свої особистісні якості [8, с. 90].

Отже, період навчання дитини в початковій школі відіграє важливу роль у формуванні всіх життєво важливих ключових компетентностей, серед яких соціальна посідає одне з чільних місць. Особливість цієї компетентності полягає в тому, що людина є соціальною істотою і не може жити поза соціумом. Тому перед вчителем початкових класів стоїть важливе і водночас непросте завдання – закласти основи соціальної компетентності, формувати соціально активну особистість, яка буде успішною в подальшому житті.

Список використаних джерел

1. Бібік Н. М. Компетентність і компетенції у результатах початкової освіти. *Початкова школа*. 2010. №9. С. 1-4.
2. Коваленко В.В. Формування соціальної компетентності молодших школярів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: посібник / за наук.ред. проф.М. П. Лещенко. Київ, 2017. 192 с.
3. Державний стандарт початкової освіти: затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.
4. Мойсеюк Н.Є. Педагогіка: навч. посіб. 5-е вид., допов. і переробл. Київ, 2007. 656 с.
5. Музика Д.В., Олійник Н.А. Специфіка формування соціальної активності у молодших школярів: The 1 st International scientific and practical conference «Modern research in Word Science» (April 17-19, 2022). Lviv, 2022. P. 703-708.
6. Шпеко А.А. Форми і методи розвитку соціальних навичок молодших школярів. Інноваційна педагогіка. Одеса, 2021. Вип. 34, т. 1. С. 152-156.

7. Сороколат А. О., Сошенко С. М. Психологічні особливості соціально-комунікативної компетентності педагогічних працівників. *Сімдесят другі економіко-правові дискусії*. 2023. С. 191.

8. Проценко О. В. Соціальна компетентність молодших школярів як предмет наукових досліджень. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2014. Вип. 35 (88). С. 451-457.

9. Комарівська Н., Колеснік К., Казьмірчук Н., Імбер В. Підготовка вчителя початкових класів до морального виховання молодших школярів. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2023. № 67. Р. 87-95.

РОЗВИТОК МОВЛЕННЄВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГОВІКУ ПІД ЧАС ЧИТАННЯ

Лілія Дробаха, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Н.Л. Тодосієнко, кандидатка педагогічних наук, доцентка
Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського
(Україна)

DEVELOPMENT OF SPEAKING COMPETENCE OF EARLY SCHOOL-AGED CHILDREN WHILE READING

Liliya Drobakha, master's student Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. В статті розкриваються особливості формування мовленнєвої компетентності молодших школярів під час читання, засобу творчого розвитку особистості дитини, що підтверджує необхідність розвитку навичок читання в освітньому процесі початкової школи. Автор статті презентує прийоми використання розвитку навички читання задля формування мовленнєвої компетентності молодших школярів.

Ключові слова: мовленнєва компетентність, навички читання, молодший шкільний вік.

Abstract. The article reveals the peculiarities of the formation of speech competence of younger schoolchildren during reading, a means of creative development of the child's personality, which confirms the need for the development of reading skills in the educational process of primary school. The author of the article presents methods of using the development of reading skills for the formation of speaking competence of younger schoolchildren.

Key words: speech competence, reading skills, primary school age.

У світлі сучасних концепцій розвитку освіти, в умовах гуманізації та демократизації суспільства зростає соціальна роль всебічно розвиненої особистості – носія нових ціннісних орієнтацій, для якої притаманні високий рівень духовності й загальної культури. Особливого значення в цьому процесі набуває початкова школа. У молодшому шкільному віці в учнів відбувається формування ціннісного ставлення до всього оточення – природи, культури, також до людей і самого себе; розвивається мовлення, мислення, формується інтерес до мови, поезії та літератури. Відбувається залучення до мистецтва, літературних форм та художньо-творчої діяльності, формуються етичні ідеали, естетичні смаки, почуття відповідальності за збереження культурних надбань суспільства, цілісне світосприймання. Такі завдання відображені в основних концептуальних положеннях розвитку педагогічної освіти, зокрема в таких нормативних державних документах, як Закон України «Про освіту», «Концепція розвитку педагогічної освіти», «Стратегія національно-патріотичного виховання», Нова українська школа: Концептуальні засади реформування середньої освіти та інших інструктивних документах МОН України.